

Leders tale, Kirkerådet 5. desember 2024

Kjære medlemmer av Kirkerådet!

Det nærmer seg jul – og dermed tid for de mange juletradisjoner, blant dem den årlige debatten om skolegudstjenester i kirken før jul. Denne gangen har debatten fått en ny twist, med påstanden om at den nye opplæringsloven ikke lenger gjør det lovlig å arrangere slike gudstjenester som en del av skolens tilbud. Påstanden har blitt tilbakevist blant annet av kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun.

Fra Den norske kirke er det ikke naturlig å gå inn i en juridisk debatt om tolkningen av opplæringsloven. I stedet vil vi forholde oss til den tolkning statsråden og departementet legger til grunn. Derfor vil menighetene rundt om i hele landet også denne julen invitere skolene til gudstjenester, i respekt for at det er opp til rektor og skoleeier å avgjøre om skolen skal delta i et slikt arrangement eller ikke.

Ellers er det interessant å merke seg at noe av det angrepet mot skolegudstjenestene framfor noe har resultert i, er en nærmest unison tverrpolitisk støtte til skolegudstjenester. Sist ute var stortingspresident Masud Gharakhani som i en post på Facebook 1. desember oppfordret til at «alle skoler skal sørge for at det arrangeres julegudstjenester». Og han føyde til: «Og jeg synes at alle barn, uansett hva slags religion og bakgrunn man har, bør delta på det.» Så føyer han også til en utfordring til oss: «Så er jo dette også en oppfordring til kirka, om at man må lage julegudstjenester som er inkluderende for alle, og som gir rom også for dem som tilhører en annen religion eller ikke tror i det hele tatt.»

Dette vet jeg er en utfordring som blir tatt på største alvor av kirkelige medarbeidere landet over. Samtidig peker stortingspresidentens ord, både hans generelle støtte til skolegudstjenester og hans utfordring til oss, på et dilemma som Den norske kirke i tiden som kommer må gjennomtenke i enda større grad enn tidligere. Det gjelder forholdet mellom det å ivareta kristen kultur og tradisjon, noe som særlig blir brukt som et argument for skolegudstjenester, og det å være trossamfunn, som utøver og forkynner av en bestemt tro. Samtidig som det er viktig å skjelne mellom disse to aspektene, er det viktig å fastholde at de hører sammen. Det er nettopp ved å være trossamfunn at Den norske kirke representerer og ivaretar kristen kultur og tradisjon. Det gjelder også i forhold til jul og julegudstjenester. Det er ved å forkynne julens budskap og samles i bønn og tilbedelse, at kirken opprettholder kristen kultur og tradisjon og sørger for at det blir noe mer enn minner fra en svunnen tid.

Derfor er også skolegudstjenester også gudstjenester, med bønn og forkynnelse, samtidig som de som er til stede selv kan velge i hvilken grad de vil være tilskuere eller deltagere. Dette gjelder naturligvis enhver gudstjeneste, men når det gjelder skolegudstjenester, fordres det naturligvis en særegen sensitivitet, slik at alle, slik stortingspresidenten sier, kan føle at de har et rom der, uansett hva de tror eller tenker.

Kirkens rolle som kulturformidler ble for øvrig i høst grundig satt på dagsorden gjennom rapporten *Den norske kirke – et samfunnsøkonomisk bidrag til kulturarv: En samfunnsøkonomisk analyse* fra konsulentselskapet Rambøll.

Ved hjelp av anerkjente samfunnsøkonomiske modeller gis her et forsiktig anslag på at Den norske kirkes bidrag innen kultur og kulturarv utgjør en årlig verdiskaping på 4,3 milliarder kroner. Her synliggjøres Den norske kirke som en landsdekkende kulturaktør med bygg, kunst, instrumenter, musikere, formidlere og frivillige, med stor betydning for lokalsamfunn landet over.

Rapporten peker også på det store antall kultur-frivillige i kirken, som gjør en innsats som er verdsatt til 194 millioner kroner årlig. Og det er jo bare en liten del av frivilligheten i Den norske kirke. Det er noe som er verdt å nevne i dag, 5. desember, som er FNs internasjonale dag for frivillighet.

I rapporten er kirkens direkte rolle som trosaktør holdt utenfor. Samtidig snakker vi om noe som er avledet av kirkens kjernevirksomhet. Det er behovene til kirkens gudstjenesteliv som har skapt de unike kulturarenaer som landets kirker er. Det er behovet for å formgi kirkens bønn og tilbedelse som har skapt kirkemusikken, en musikkform som også har stor betydning ut over gudstjenestens ramme. Denne sammenheng er det viktig å fastholde, noe som ikke fratrar bredden i kirkens kulturvirksomhet sin egenverdi. Den kan jo også forstås som et uttrykk for kirkens diakonale oppdrag, gjennom å bidra til gode lokalsamfunn og gode rammer for menneskelig utfoldelse.

I denne sammenheng er det særlig på sin plass å peke på kirkemusikkens og kirkemusikernes rolle. Slik rapporten fra Rambøll viser, er Den norske kirke landets største arbeidsplass for profesjonelle musikere, med 662 årsverk kirkemusikere, trolig fordelt på langt flere personer, ettersom mange er i deltidsstillinger.

Her står vi dessverre overfor en rekrutteringskrise, ettersom mange kirkemusikere nærmer seg pensjonsalder og tilveksten ikke er så god som man skulle kunne ønske. Nedleggningen av kirkemusikkutdanningen ved NTNU har ikke bidratt til å gjøre dette bildet lysere.

Derfor er det grunn til å glede seg over avtalen mellom Oslo domkirke Norges Musikkhøgskole, en avtale som skal sikre kirkemusikkstudenters adgang til domkirkens instrumenter og kompetanse. Håpet med avtalen er å bidra til rekruttering av nye kirkemusikere i årene som kommer. Det er også verdt å merke seg at avtalen ble gjort mulig gjennom en bevilgning fra Sparebankstiftelsen, en bevilgning som viser at det finnes andre mulige inntektskilder på dette området enn i trange kirkebudsjetter.

Det prisverdige og offensive engasjementet for kirkemusikken føyer seg inn i bildet av andre lokale og regionale initiativ for å styrke og utvikle kirkemusikken og det kirkelige kulturarbeid, flere av de støttet med midler fra Kirkerådet. Det vi mangler på dette feltet, er imidlertid en skikkelig nasjonal oversikt og koordinering.

Tross vedtaket av «Plan for kirkemusikk» i 2008 har det ikke skjedd mye på dette feltet på nasjonalt nivå. En forklaring på det kan være at kirkemusikalske stillinger i hovedsak lønnes av fellesrådene basert på bevilgninger fra kommunene, til forskjell fra stillinger innen diakoni og trosopplæring, som mottar støtte over Kirkerådets budsjett. Her mener jeg Kirkerådet må se på mulighetene for å ta et større nasjonalt

ansvar for koordinering og utvikling av kirkemusikken, i samarbeid med alle relevante aktører på feltet.

Et av de store temaene på dette møtet er den økonomien i Den norske kirke. Både fellesrådene og rettssubjektet Den norske kirke befinner seg i en utfordrende økonomisk situasjon. Det handler både om hvor pengene kommer fra, og hvordan de disponeres. For Den norske kirke nasjonalt, er vi helt avhengig av bevilgningene over statsbudsjettet.

Vi er derfor glade for at regjeringens forslag til bevilgning ble fulgt opp i budsjettavtalen mellom SV og regjeringspartiene, samtidig som vi beklager at summen ikke fullt ut kompenserer for forventet lønnsvekst og for den store økningen i pensjonskostnader.

Når det gjelder innretningen på fremtidig finansiering, imøteser vi nedsettelsen av et ekspertutvalg som skal utrede dette, som statsråd Kjersti Toppe har varslet. I arbeidet med en revisjon av finansieringsordningen vil Den norske kirke være en konstruktiv medspiller, både med politikerne og med andre aktører på tros- og livssynsfeltet.

Når det gjelder den interne disponering av midlene, har direktøren til dette møtet lagt fram et forslag om en varig innsparing som skal skje gjennom en nedbemanning på minst 65 årsverk i administrative stillinger. At kuttet tas her, skyldes ønsket som Kirkerådet tidligere har gitt uttrykk for, om å skjerme førstelinjetjenesten i lokalkirken.

Jeg tror dette er et riktig og nødvendig grep. Samtidig er det viktig å peke på at dette er en sak som må håndteres med det største alvor, ettersom en nedbemanning skaper en usikker situasjon for mange av våre medarbeidere. Det er også viktig å huske på at stillingene i Kirkerådets og bispedømmerrådenes staber ikke er der for sin egen del, men for å støtte lokalkirken og utføre nasjonale og regionale oppgaver lokalkirken ikke kan ta seg av.

Noe er økonomiske og administrative funksjoner som utføres på lokalkirkens vegne, slik at hver enkelt menighet må gjøre arbeidet selv. Noe er faglige funksjoner og ressurser som er til for å gi ressurser og støtte til lokalkirken og de som jobber i førstelinjen. Noe er funksjoner som Den norske kirke er helt avhengig av for å løse oppgaver vi har sammen som kirke, i det offentlige rom, i kontakt med nasjonale myndigheter og med andre kirker og tros- og livssynssamfunn, nasjonalt og i det globale kirkefellesskapet.

Alle som jobber i Kirkerådets og bispedømmerrådenes sekretariat i dag utfører viktige og nødvendige oppgaver. En nedbemanning av den størrelsesorden vil ha negative konsekvenser, også for lokalkirken. Når om lag ett av fire årsverk blir borte, vil det naturligvis påvirke hvor mange og hvor omfattende bestillinger sekretariatene har mulighet til å levere på. Det vil kreve klokt lederskap i rådene når det skal prioriteres mellom de mange gode formål og ambisjoner.

Gjennom dette forslaget tar Kirkerådet på alvor sitt ansvar for en slankere kirkelig organisering. Dette løser imidlertid ikke et annet forhold som er utfordrende for en effektiv ressursutnyttelse i kirken, nemlig forholdet mellom rettssubjektet Den norske

kirke og fellesrådene, og fellesrådene imellom. Her gjøres det mye dobbeltarbeid som kunne vært samordnet og samorganisert bedre.

Framfor å tvinge dette fram gjennom store organisasjonsendringer, har Kirkemøtet valgt å gjøre dette til et spørsmål om samarbeid og samledelse mellom organer og instanser med sine selvstendige mandater. Her vil jeg oppfordre alle aktører til å finne sammen og søke løsninger på nye måter, måter som kan bidra til at Den norske kirke blir enda bedre i stand til å utføre sitt oppdrag som en kirke som er til for mennesker med budskapet om Guds kjærlighet i Jesus Kristus.

Her utfordres vi alle til å vise klokt lederskap i tiden som kommer.

Lederskap handler det også om når vi på dette møtet skal tilsette ny biskop i Oslo bispedømme. Biskopen er en viktig lederrolle i vår kirke, ikke først og fremst gjennom organisatoriske fullmakter, men gjennom å være en tydelig forvalter av kirkens oppdrag og budskap. Her spiller ikke minst biskopen i landets hovedstad en nøkkelrolle. La oss derfor be om visdom til å gjøre en klok avgjørelse både i den saken og i de andre sakene som står på dagorden på dette møtet.